

מסורת הש"ס

(א) [נפס"ח: ממתימל], (ב) וְיָלַד אֶלָּא אֶפְרַיִם, (ג) לְעֵלֶיךָ לְקַטְלָהּ, (ד) וְיָלַד לָקָן כִּי אֶחָדָה נִמְשָׁה בְּשֵׁמֹתַי, (ה) זִימָה לָהּ, (ו) נִמְסוּ טוֹ, (ז) אֶשְׁכַּח קִטּוֹ, טוֹכִיהָ עַל מַרְמֵס טוֹ, מִמּוֹת יוֹ, (ח) מִמּוֹת טוֹ, ח"ט, (ט) וְיִקְרָא יְדֵי, י' לְקַחטָה שְׁלֵחַ אֶת יְדֵי וְכוּ', כ"ל רש"י, (ס) [מדרסי פסוק], (ע) כִּסְפָא טַפְסָא: דְשַׁלְתָּ,

תורה אור השלם

1. פי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עין או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח ואין על הבנים: וברם כב ו 2. שלא תשלח את האם ואת הבנים יחד לך למען יטב לך והארבת ימים: וברם כב ו 3. וכבש הפטור את בגדיו ונלח את כל עורו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל הפתחה וישב מחוץ לאגרו: שבעת ימים: ויקרא יח ו 4. לא תעשק את רעך ולא תגול את תלמיך פלעתי שכירי אתך עד בקר: ויקרא יט י 5. ויהי כי חטאת ואשם והשיב את הגולת אשר גול את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אהו או את האבדה אשר מָצָא: ויקרא כב כ

הגהות הב"ח

(א) גמ' חיפכא חין סס אלא אפרוחי אחר: (ב) שם ומאי אולמיה:

הגהות מהר"ב

הגהות מהר"ב גמ' מהו דמימא כיון דאסור בתשמיש המטה:

י"ב ע"י מיר דף נח ע"ז בתוס' ד"ה ה"ק וכו' ועי' שם ב"ב ד"ה ג"ס סוגין ליתמי לית ועשה וי' ע' דכאן נאמר רק מדחית עשה: [ב] ה"פ ד"ה לא לריכא דעבר וסקילה דלא עבריה וכו'. י"ב ע"י ע' דכיהם בינן משמע כלל י"ב דף פג ע"ה:

שילוח הקן פרק שנים עשר חולין

ליתני רובדי אילן. אע"ג דמריא לרביה וכ"ש מעופפת: ה"ג א"כ ליתכזב והאם רובצת עליה: לאקושי אפרוחין לניזים. למפטור מפרמיס: וניזים לאפרוחים. למפטור מנורות. ועל כרחק קן מ"מ לרבות זיכה אחת ואפרוחים וניזים רבים כרוב קנים: בתנ"י נטל את הביצים והא"כ חזרה האם עליהם פטור משלח. דכיון דנטל את הביצים הוה ליה קן מומו: גמ' ואימא. תשלח לאתויי עוד פעם שניה ומו לא: א"ל שנה לעולם משמע. ורזוי דמשלח להכי הוה דלמא: חין לי. דכריך שלוח אלא לדבר הרשות: לדבר מלוה. כגון קן יולדת וטהרת מנורע מנין ת"ל תשלח: הא לאו הכי ה"א לדבר מלוה. לא זעי שלוח והא שלוח עשה ול"ת הוה תשלח ולא תקח ואין עשה של ולקח למטרהי דוחה את שניה: לא לריכא דעבר וסקילה. ואשמועינן לחזור ומשלח ואי לא רבי דבר מלוה ה"א דהיכא דעבר ונטלה דכבר עבר על לאו דלא תקח מו לא קאי כזאפיה עשה דטהרת מנורע אלא עשה דשלוח דלכתי צעמוד ושלח קאי ואימא לידחיה. ולקמן פרין מאי אולמיה דעשה דמנורע מעשה דשילוח דנימא דנידחיה דלצטרך לרזוי: דלאו עבריה. הללו כבר עבר עליה: בניחא למאן דפני. כמסקת מכות (דף ע"ו): קיימו ולא קיימו. כל מנות ל"ת שיש בה קום עשה כגון זה שניתק הלאו לעשה דמשמע לא תקח ואם לקחה קיים עשה שבה כשהמרו זו לא תקח ולקחה ושלחה כהן כדי דבור של התראה פטור ואע"פ שעבר על לא תקח דלכן נתקו לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה זה והפטור לא קיים עשה שבה תוך כדי דבור דקיי"ל ט"כ דכדור דמי כי עבר על התראה חייב אפילו שלחה אחר זמן הכה נמי איכא למימר עבריה ללא משלקחה ולא שלחה והשמה עשה הוה דליכא ס"ד אמיינא ליתי עשה ולידחי עשה להכי איצטרך קרא: אלא למאן דפני צטלו ולא צטלו. צטל עשה שבה לגמרי שאין יכול לקיימו עוד כגון שחטטה חייב לא צטל עשה שבה כל זמן שלא שחטטה אע"פ שלא שחטטה מיד כשהמרו זו פטור וה"נ כל זמן שלא שחטטה לא עבריה ללאו דצעמוד ושלח והפטור קאי ואכתי לאו ועשה הוה ולא זעי קרא כלל לדבר מלוה ואנא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: ומו לרבי יהודה דאמר. במתני' לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האם אבל כשתמנאנה שלחה ואם לקחה לא קאמר קרא דלשלחה הוה מו ליכא לאוקמא כשעבר ונטלה דהא אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא זעי שילוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו צעמוד ושלח קאי דהא לא עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה מו ליכא לאו דהא כבר לקחה דביתר ומו לא קרינא זיה לא תקח ועשה איכא וס"ד ליתי עשה דמנורע ולידחיה להכי איצטרך קרא: ומאי אולמיה. דעשה דמנורע מעשה דשלוח דמיסק אדחיה דנחיה: ימח ועל המים. פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות: אסור בתשמיש המטה. כמאן דאמר דצוועד קטן (דף ע"א) ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו: אהלו זו אשמו. שזבו לכס לאהליס [דגריס ה] לנשותיכס אשטרתיס לכס ואמרתי אל תגשו אל אשה (שמות יט): בתנ"י טעמא דרבי יהודה דלוקה מפרש בגמרא: ואינו משלח. דאיסור דעבד עבד: חין לוקין עליו. דלהכי נתקו לעשה לומר אם עבר על הלאו יעשה זאת וינצל לא תקח האם ואם לקח שלח תשלח: וה כלל וכו' חין לוקין עליו. אלא אם כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דמי קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואם לא שלח לוקה וצריך לשלח אחר לקיחה משמע ולמאן דפני צטלו ולא צטלו זעי עד שיחטוט אותה ואי לא לא לקי: גמ' צעלמא. כגון לא תגזול והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאם לא גזל מה ישיב: שלח מעיקרא משמע. הכי קאמר קרא לא תקח האם אבל מה יש עליך לעשות כשתמנא קן שלח תשלח את האם ואין כאן ניתק לעשה אלא עברת עשה ולא תעשה מפני שעשה קדם: והשיב את הגולה. אף על פי שכתוב אחרון דפרשה על כרחק לאו שניתק לעשה הוה שאין השבה קודם גזילה וכשגזל עבר על לא תגזול נמנא העשה וצטווה לאחר גזילה:

לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה כו'. מכאן קשה לפי ריב"א צ"ל אלו עוברין (פסחים דף מו): דאמר אחריתא לא ליחייב הואיל וחזי לכסויי זהו דס פכור והקשה והא יוס טוב עשה ולא תעשה הוה ומיך דנהי ללא דמי מיהו אם עבר על אותו לאו אינו לוקה דהא ללא דמי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דליתיה דעשה דמי ליה והכא משמע דכל זמן ללא עבר וסקלה איכא עשה ולא תעשה וצריך לומר לפירוש שמה דוקא לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדחי ליה לגמרי: אף

איכא אין שם (ב) אפרוח אלא אחד או ביצה אחת פטור מלשלח דבעינן אפרוחים או ביצים וליכא היו שם אפרוחים מפרוחים או ביצים מנורות חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום אם כן נכתוב קרא והאם רובצת עליהם מאי והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לאקושי אפרוחים לביצים וביצים לאפרוחים: בתנ"י *שלחה וחזרה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר *שלח תשלח את האם *אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב שנאמר שלח תשלח את האם *נטל את הבנים והחזירין *לה ואח"כ חזרה האם עליהן פטור מלשלח: גמ' א"ל הוה מרבנן רבא *ואימא שלח חדא זימנא תשלח תרי זימנין א"ל שלח אפילו מאה פעמים תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מכל מקום א"ל ר' אבא בריה דרב יוסף בר רבא רבא כהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא עשה ולא תעשה הוה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה לא צריכא דעבר וסקלה לאם דלאו עבריה עשה הוה דאיכא ליתי עשה ולידחי עשה קמ"ל הניחא למאן *דתני קיימו ולא קיימו אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו כמה דלא שחטטה לא עבריה ללאו ותו לר' יהודה דאמר שלח מעיקרא משמע אפי' עשה גמ' ליכא אלא אמר מר בר רב אשי כגון שנמלה על מנת לשלח דלאו ליכא עשה הוה דאיכא וליתי עשה ולידחי עשה *מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה סלקא דעתך הואיל ואמר מר *גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה דכתיב *וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים אהלו זו אשתו מכאן שאסור בתשמיש המטה *א מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה ליתי עשה דידיה ולידחי עשה דשלוח הקן קמ"ל: בתנ"י *הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים *משלח ואינו לוקה זה הכלל וכל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה: גמ' בעי רבי אבא בר ממל טעמא דרבי יהודה משום דסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו או דלמא בעלמא סבר לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והכא היינו טעמא משום דקסבר שלח מעיקרא משמע תא שמע גבב וגזלן ישנן בכלל מלקות דברי רבי יהודה והא הכא דלאו שניתק לעשה הוה דרחמנא אמר *לא תגזול *והשיב את הגזלה שמע מינה טעמא דר' יהודה משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמר ליה ר' זורא לאו אמינא לכו כל מתניתא דלא תניא בי רבי

ללאו דצעמוד ושלח והפטור קאי ואכתי לאו ועשה הוה ולא זעי קרא כלל לדבר מלוה ואנא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: ומו לרבי יהודה דאמר. במתני' לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האם אבל כשתמנאנה שלחה ואם לקחה לא קאמר קרא דלשלחה הוה מו ליכא לאוקמא כשעבר ונטלה דהא אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא זעי שילוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו צעמוד ושלח קאי דהא לא עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה מו ליכא לאו דהא כבר לקחה דביתר ומו לא קרינא זיה לא תקח ועשה איכא וס"ד ליתי עשה דמנורע ולידחיה להכי איצטרך קרא: ומאי אולמיה. דעשה דמנורע מעשה דשלוח דמיסק אדחיה דנחיה: ימח ועל המים. פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות: אסור בתשמיש המטה. כמאן דאמר דצוועד קטן (דף ע"א) ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו: אהלו זו אשמו. שזבו לכס לאהליס [דגריס ה] לנשותיכס אשטרתיס לכס ואמרתי אל תגשו אל אשה (שמות יט): בתנ"י טעמא דרבי יהודה דלוקה מפרש בגמרא: ואינו משלח. דאיסור דעבד עבד: חין לוקין עליו. דלהכי נתקו לעשה לומר אם עבר על הלאו יעשה זאת וינצל לא תקח האם ואם לקח שלח תשלח: וה כלל וכו' חין לוקין עליו. אלא אם כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דמי קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואם לא שלח לוקה וצריך לשלח אחר לקיחה משמע ולמאן דפני צטלו ולא צטלו זעי עד שיחטוט אותה ואי לא לא לקי: גמ' צעלמא. כגון לא תגזול והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאם לא גזל מה ישיב: שלח מעיקרא משמע. הכי קאמר קרא לא תקח האם אבל מה יש עליך לעשות כשתמנא קן שלח תשלח את האם ואין כאן ניתק לעשה אלא עברת עשה ולא תעשה מפני שעשה קדם: והשיב את הגולה. אף על פי שכתוב אחרון דפרשה על כרחק לאו שניתק לעשה הוה שאין השבה קודם גזילה וכשגזל עבר על לא תגזול נמנא העשה וצטווה לאחר גזילה:

עין משפט נר מצוה

כה א ב ג מיי פ"ג מהל' שמיטה ה"ג ה ו ז סמג עין מה טו"ע י"ד ס"י ר"כ ספיק ה': כו ד מיי פ"ח מהל' טומאת רעט ה"ג א: כז ה מיי פ"ג מהל' כו ה מיי פ"ג מהל' שמיטה ה"ג א וע"ש סמג עין מה טו"ע י"ד ס"י ר"כ ספיק ו: כח ו מיי פ"ח מהל' טהרה ה"ג א:

מוסף רש"י

פטור מלשלח. דהא כיון דזכר זה מומו קרינא צהו (ועיל קדש). קיימו ולא קיימו. בלאו היתק לעשה. קיים את העשה פטור, לא קיימו חייב, שבעה מקומו של לאו הוה ואין הלאו מלי צניטול העשה, משמע שעבר הלאו נגמר, אבל העשה יתן לעקור המלקות ולשיבא לביד או קיים העשה יפטר או ילקח (מכות טו). בטלו ולא בטלו. צטל את העשה חייב על הלאו, לא צטל את העשה פטור, שאלו מלי צניטול העשה ואינו נגמר עד שיצטל את העשה צריכ צטול עולם שאלו יוכל להקיים עוד (שם). שמו של הקב"ה. כמנזר מגילה יתן ה' אוקן וגו', דכתיב וכתב את כל האלות האלה וגו' (סוכה ג). ימחה על המים. דכתיב כסוטה ומחה אל מי המרים והכנה הזכרות דפרשה ופ"ה כתיב ומחה (מכות יא). צטל עולם המטה וס' טוהיה היא היא ס'טו צנייה (סוכה שם). לוקה ואינו משלח. קסבר שלח מעיקרא משמע, לא תקח האם אלא שלחה קודם לקיחה, ואע"ג דכתיב צטר לא למינא דלא לקחת שלח ומיהו לאו שניתק לעשה, אלא לאו שקדמו עשה הוה (מכות טו). וכע"ז שם ט"ז. משלח אחר לוקה. קסבר שלח אחר לא תקח משמע דכתיב, והוה ליה ניתק לעשה ואם לקחת שלח (שם וס'ט)